

MEGJEGYZÉSEK AZ ANTROPOLÓGIAI BIZOTTSÁG
FÉL ÉVSZÁZADOS TEVÉKENYSÉGÉHEZ

Farkas L. Gyula

Szegedi Tudományegyetem, Embertani Tanszék, Szeged

Farkas, L.Gy.: Comments on the 50 years' activity of the Anthropological Committee. The author provides additional information to the article published in Vol. 40. of "Antropológiai Közlemények" (1999). He notes that all-inclusive surveys have already been published on both bronze- and migration-age. He also points out that the evaluation of Eiben does not mention the comprehensive studies carried out on living adult Hungarian population during the past 50 years. He calls attention to the fact that among specific infectious diseases, only few founds in Hungary show symptoms of leprosy or syphilis, therefore it is impossible to tell their prevalence in time or space. Finally he points out that in his article Eiben makes no mention of the various Hungarian textbooks on anthropology, or the publishing of the history of Hungarian anthropology and bibliographies.

A tudománytörténeti események, adatok, dokumentumok megőrzése és közlése nagyon fontos, mert ezekből tud az utókor embere következtetéseket levonni és képet alkotni egy tudományterület fejlődéséről, problémáiról, az elvégzett kutatások színvonaláról és mértékéről, a kutatott és nem kutatott témákról. Mindezekből következik, hogy az ilyen jellegű közlemények összeállításánál a szerző nagy precizitással kell eljárjon, hiszen több évtizeddel később az érdeklődő szakember számára csupán ezek a közlemények képezhetik a véleményalkotás alapját.

Mint a magyar biológiai antropológia történetével régebben foglalkozó kutató az előzőek alapján szükségesnek tartom, hogy kiegészítéseket tegyek Eiben Ottó „Az Antropológiai Bizottság fél évszázada” című, az Antropológiai Közlemények 40., 1999. évi kötetében megjelent közleményéhez.

Az idézett szerző közleményében utal arra, hogy a magyar biológiai antropológiának a 20. század végén összegezhető helyzetéről egy 1998 júniusában készült és az MTA Antropológiai Bizottságának nevében Eiben Ottó elnök és Pap Ildikó titkár által aláírt laboratóriumból nyerhetünk információkat. A közlemény ismerteti ezt az elaborátumot.

Ebben a paleohumánbiológiai kutatásokról megjegyzi, hogy az újkőkor, rézkor, valamint honfoglaláskor időszakait illetően szintézis igényű összefoglalások születtek. Ez valóban helyes megállapítás. Nem említi viszont azt, hogy hasonló szintézis készült a bronzkor (Farkas 1975) és a népvándorláskor (Fóthi 1998) leleteiről is. A Szegedi Tudományegyetem Embertani Tanszékének munkatársai egy 2000-ben induló OTKA pályázattal ezt a sorozatot kívánják folytatni, amelynek eredményeként gyakorlatilag az őskortól a magyar középkor végéig rendelkezésre fognak állni azok a szintetizáló munkák, melyek további összehasonlítás lehetőségét teremtik meg.

Ugyancsak a paleohumánbiológiai kutatásokhoz kapcsolódva jegyzi meg a szerző, hogy a specifikus fertőző betegségek (pl. tuberculosis, szifilisz, lepra) alapján képet

kapunk e megbetegedések tér- és időbeli elterjedéséről. A tuberculosisra vonatkozóan valóban számos adatunk van. A szifilisz már ritkábban, a lepra viszont egyetlen esetben fordult elő hazai ásatásból származó leleteknél. Nyilvánvaló, hogy ezekből az egyedi esetekből aligha lehetne messzemenő következtetéseket levonni.

Nem meglepő, hogy a testnövekedéssel és alkattal foglalkozó szerző a ma élő magyar népeiségre vonatkozó kutatások említésénél négy különböző variációban is említi a fiatakorúakkal kapcsolatos vizsgálatokat. Annál meglepőbb viszont, hogy egyetlen mondatot sem szánt a felnőtt lakosság vizsgálatára. Márpedig az elmúlt ötven év alatt ezeknek a vizsgálatoknak és a megvizsgáltaknak a száma is jelentős. Közel 50 ezerre tehető azon 24 évnél idősebb felnőttek száma, akikről főként Henkey Gyula, valamint a szegedi egyetemi tanszék munkatársai és még mások is adatokat gyűjtöttek. A számos publikációról tudomást sem venni, kissé érthetetlen.

A szervezeti kérdések pontosítása is szükséges. A szerző három egyetem embertani tanszékéről ír. Sajnos csak két önálló tanszékről (Budapest, Szeged) beszélhetünk, a debreceni tanszék önállóságát évtizedekkel ezelőtt megszüntették. A Bizottság összetételénél Testnevelési Egyetemről nem beszélhetünk, mert a Testnevelési Főiskolát csak az utóbbi években minősítették át egyetemmé. Az 1999-ben újjáalakult Antropológiai Bizottság összetételénél Pálfi György neve tévesen van írva (nem Pálffy), másrészt Ő soha nem volt a JATE Embertani Tanszékének munkatársa, csupán különböző ösztöndíjak elnyeréséhez biztosított a tanszék részére kutatási lehetőséget.

Végül – nyilván elfogultan – jegyzem meg, hogy a magyar biológiai antropológia elmúlt 50 évének eredményéhez tartoznak az első magyar nyelvű jegyzetek (Bartucz, Malán, Lipták, Farkas) és tankönyv (Lipták) kiadásai, a magyar antropológia történetének megírása (Farkas-Dezső), valamint a hazai antropológiai bibliográfia megjelenítése (Allodiatoris, Farkas és munkatársai). De éppen az utolsó 50 évben került sor számos kongresszus megrendezésére, amelyek nagy része éppen a szerző nevéhez fűződik. Ha az utókor embere reális képet akar kapni az elmúlt évszázad második felének hazai biológiai antropológiájáról, ezeket figyelmen kívül hagyhatja? Egy ilyen fontos, jelentős értékelő közleményben nem ártott volna ezeket is szem előtt tartani.

Ezek pótlására nyílt lehetőség a Szegeden 2000. május 25–26-án megrendezett emlékülésen. Az itt elhangzott 17 előadás angol nyelven publikált változata (Acta Biol. Szeged, 44. kötet, 2000) minden bizonnyal pótolja a hiányokat.